

Nyttårstale

Taler
Harald 5

Dato
31 desember 2002

Sted
NRK

- 1 "Kjære Kongen vår i Norge,
Jeg er ei jente på 9 år, og jeg vil skrive til deg for at det er så mange som plager
hverandre i friminuttene, og det er blant annet mobbing og slåssing. Jeg vil
gjærne ha et svar at du har skjønnt hva jeg mener." Ja, jeg skjønner hva du mener.
5 Jeg forstår hva du og mange andre forteller om i brevene som Dronningen og
jeg har mottatt.

- Barn uttrykker ofte på en enkel og forståelig måte det mange av oss tenker. Uten
bruk av fremmede ord og vendinger klarer de å beskrive sin hverdag, og den kan
10 være vanskelig. I den senere tid har debatten rundt mobbing på skolen, på gaten
og i det offentlige rom vært stor. Mobbing har eksistert til alle tider. Det er ikke
et nytt fenomen, men noe har skjedd i samfunnet vårt som skiller seg fra
tidligere. Oftere og oftere kan vi lese om mobbing og voldsepisoder preget av
hensynsløshet og brutalitet. Flere opplever frykt hver dag. Det skjer allerede i
15 barnehagen og i skolegården.

- Mobberne og deres ofre er mange. Det kan vi ikke leve med. Flere har
programfestet nulltoleranse overfor slik oppførsel, og Regjeringen har planer og
opplegg for å komme dette til livs. Mobbing er blitt et tema i undervisningen,
20 ikke minst for at mobberne selv skal få en forståelse av hva de gjør og hva de
forårsaker. Barn tar selv tak i problemene og deltar i konfliktgrupper for å
komme til bunns i årsakene. Med medelever og lærere diskuterer de hva som er
riktig og hva som er galt. Slik bidrar de involverte selv til å finne konstruktive
løsninger.

- 25 Som foreldre og besteforeldre må vi ta vår del av ansvaret for at mobbing er et
økende problem. Ingen av oss liker at barna våre mobber hverandre. Skoledagen
skal tilbringes med læring og lek mellom venner som trives. Det er nødvendig å
vise åpenhet på dette området, og det beste vi kan gjøre, er å bry oss. Slik kan vi

forhåpentligvis unngå at flere lider samme skjebne som åtteåringen Jonas i Jens Bjørneboes bok. Han flyktet fra alle plageåndene med et uttrykk som ikke hører hjemme i et barneansikt:

- 35 "noe som satt omkring øynene og nesen på ham
og som man ikke så sjelden ser hos barn.
Det ser ut som om man har tatt noe fra dem,
og som om forurettelsen er blitt sittende fast i ansiktene deres."
- 40 Respekt er et nøkkelord. Respekt er nødvendig hvis vi mennesker skal lære oss å
leve sammen på en god måte. Vi må imidlertid kunne respektere oss selv for å
føle respekt for andre. Enhver som står for noe og har en identitet, utvikler et
godt selvbilde. Vellykkethet og ytre faktorer ser ut til å være av stor betydning
for mange. Kanskje har vår generasjon vært med på å skape denne situasjonen.
- 45 Spesielt tenåringer legger vekt på sitt utseende og jager etter et image som skal få
dem til å føle seg mer populære. For mange gjelder det å være superslanke og
holde fasaden. Jeg tror ikke selvrespekten øker ved det. Kanskje er det å være "in"
og "kul" med på å skape en viss sikkerhet i kameratflokk, men det gir neppe
grunnlag for indre trygghet.
- 50 Norge har alltid vært et godt land å bo i. Vi lever i et privilegert og fredelig
hjørne av verden. Sammenliknet med utsatte områder, har vi få problemer å
handskes med, men også hos oss er det noen mørke skyer. Vold og kriminalitet
preger ofte mediebildet. Og det mest bekymringsfulle er at dette negative
- 55 innslag er å finne også blant barn og unge. Politiet melder om en markant
økning i barneran og ungdomsvold, og mørketallene er trolig store. Motivene
virker ofte uforståelige for andre. Unge gjerningsmenn ser ut til å gjøre seg til
kjeltringer for å få tak i mobiltelefoner, klær og penger. En må kunne spørre seg
hva det er som får barn til å oppføre seg slik.
- 60 Informasjons- og mediasamfunnet utvikler barn og unge til å bli flinke brukere
av nye medier. Det er ingen tvil om at dagens ungdom har stor
allmennkunnskap og en langt bredere horisont enn det vi hadde. Men ikke alt er
like positivt. Markedet flommer over av dataspill og andre tilbud som spiller på
- 65 rå vold. Røster hevder at alt dette er "tidsriktig", men det må være noe galt når
dette får underholdningsverdi. Det er naturlig at våre verdibegreper er i stadig
forandring. "Alt til sin tid", heter det. Tidene forandrer seg og vi med dem, men
visse grunnelementer bør stå fast.

Vi må gjeninnføre ordet "medfølelse", og i samarbeid med de unge selv må vi ta verdidebatten over generasjonsskløften. Den debatten er ikke enkel. Det er vanskelig å skulle forklare barn at de ikke kan opptre på visse måter, når de stadig ser det på TV. Mediene har stor slagkraft, og det sensasjonelle har alltid vært mer tiltrekkende enn det balanserte. Latterliggjøring og direkte personangrep er blitt en del av vår hverdag. Ofte er det om å gjøre å strekke grensene så langt som overhodet mulig. Høstens debatt viser at folk engasjerer seg, og at det finnes høyst ulike oppfatninger om hvor langt man kan gå.

Enhver sameksistens er avhengig av tillit, hensyn og dialog. Den respekt som forventes i samvær mellom barn og unge, trenger vi i alt samliv. I ritualet for ekteskapsinngåelse står det blant annet at det dreier seg om å leve sammen i tillit og kjærlighet og ha omsorg for hverandre og for hjemmet. I denne omsorgen ligger også ansvaret for å gi plass til hverandre i gjensidig respekt.

85

En stor del av hverdagen vår tilbringes på arbeidsplassen. Mobbing eksisterer også der, men det fanges ikke alltid opp. Mange har nok med sitt. For noen tiår tilbake strebet vi etter individualisme som noe positivt. Spørsmålet er om ikke utviklingen har gått for langt. Vi må alle bruke øynene og se hva som skjer rundt oss. Alle brikker er viktige i et puslespill. Ikke minst tenker jeg på dem som av forskjellige årsaker har redusert arbeidskraft, men som likevel er med på laget. Meningsfylte dager og følelsen av å være til nytte gir verdighet.

Et godt og solid fellesskap forutsetter at alle tar hensyn til hverandre og at alle er med. Vi må gjøre vårt ytterste for å få flest mulig til å føle de er inkludert og med på samfunnets familiebilde. Fellesskapet krever inkludering, også av dem som av forskjellige årsaker ikke har klart seg. Mangel på respekt sårer dypt, og vi må sørge for at de som har falt utenfor, får tilbake litt av troen på seg selv.

Mange eldre opplever ensomheten i å være alene. De eldre sitter inne med stor kunnskap og visdom. Verdien av deres erfaringer er stor. Alle trenger vi vissheten om at vi er noe for noen. Tidligere levde kanskje storfamilien mer samlet. Våre besteforeldre og oldeforeldre var i større grad inkludert i familielivet og fungerte som støtter og veivisere. Gjennom andre kulturers omsorg for de eldre blir vi minnet om egne tradisjoner som er i ferd med å gå tapt.

Vi er blitt et flerkulturelt samfunn som må bygge på gjensidig respekt. Vi er i
110 ferd med å lære oss å respektere annerledeshet og ikke snu ryggen til det ukjente.
Det kreves en innsats av oss for å lykkes, og jeg er ikke i tvil om at vi klarer det.
Nye holdninger skapes. I byer og bygder møtes mennesker med forskjellig
bakgrunn til utallige aktiviteter. Der er et stort flerkulturelt samspill i kor og
orkestre, idretten byr på "fargerik fotball" og barna lærer hva "fair play" betyr i
115 praksis. Slik skapes gjensidig forståelse for hverandres forskjellighet.

Vi er over 4 millioner mennesker i Norge som skal leve og virke sammen. Uten
respekt for hverandre og hverandres meninger vil det ikke fungere. Også
internasjonalt er vi avhengige av å etablere tillit og respekt. Det er nettopp
120 mangel på disse to begreper som ofte kan ligge til grunn for store
verdenskonflikter.

Respekt er nødvendig for mennesket. Å få en forståelse av dette i tidlig alder, vil
utvilsomt skape en bedre verden for flere. Barn er ikke født med fordommer.
125 Det er noe de lærer. I en antologi er det skrevet om en liten gutt på fire år som
var ute og lekte. Da han kom inn, spurte faren hvilken hudfarge lekekameraten
hadde. "Vent litt'a, pappa! Så skal jeg se etter!", svarte gutten. Hvis vi fra vi er
små har lært å respektere medmennesker og kan vise medfølelse, vil vi i voksen
alder kunne leve i et fellesskap hvor det å ta hensyn og vise toleranse er viktig.
130 Det er verdifullt å lære barna ærefrykt for alt som lever. Føler vi denne
ærefrykten fra barnsben av, blir det lettere å skape holdninger senere.

I diktet "Håndtrykket" gir Arnold Eidslott oss et godt bilde på hvordan vi kan
vise omsorg for medmennesket:

135 Gi ham din hånd
Han som står rådløs
Ved veikryssene - din bror
Håndtrykk lønnes ikke
140 Med kongens mynt min venn
For håndtrykket lønner seg selv.

Kjære alle sammen, la oss ta vare på hverandre i gjensidig respekt i året som
kommer!

145 Godt Nytt År!

Kilde
www.kongehuset.no

150 **Emner**
Eldreomsorg, Integrering, Mobbing, Nyttårstale

URI
<https://www.virksommeord.no/tale/nyttarstale-2863>

155

160

165

170

175

180

185